מקץ

א. אין הייַנטיקער סדרה וועט דערציילט ווי יוסף האָט צוזאַמענגעקליבן דעם „אוכל״ אין די שבע שני השבע, און דער פסוק[1] זאָגט: „ויתן אוכל בערים אוכל שדה העיר אשר סביבותי נתן בתוכה״.

וואָס זיינען מחדש די וועט „אוכל שדה העיר אשר סביבותי נתן בתוכה״ אויף דעם „ויתן אוכל בערים״[2]? פון „ויתן אוכל בערים״ איז פאַרשטאַנדיג אַז ער האָט די תבואה פון די פעלדער אַרום די שטעט אַריינגעגעבן אין די נאַענטסטע שטעט — פאַרוואָס זאָל מען זיך מטריח זיין צו ברענגען די תבואה אין אַן אַנדער וויַיטערער שטאָט[3]?!

אפילו אויב מען זאָל זאָגן אַז מ׳וואָלט עס אַליין ניט פאַרשטאַנען — איז נאָך אַלץ ניט גלאַטיק[4]: למאי נפק״מ דאָס צו דערציילן?

אין מדרש[5] שטייט אויף דעם: „נתן מה שבתחום טברי׳ בטברי[6] ומה שבתחום ציפורי בציפורי מפני שכל ארץ וארץ מעמדת פירותי׳. ר׳ נחמי׳ אמר נתן בהם עפר וקטמיות[7] דברים שהן מעמידין פירות״.

דאָס הייסט: לויט ביידע דיעות[8] קומען די ווערטער „אוכל שדה — נתן גו״ צו דערציילן ווי יוסף האָט באַווַארנט אַז די תבואה זאָל זיך האַלטן און ניט פאַרפוילט ווערן. דער חילוק ביניהם איז: לויט דער ערשטער דיעה האָט ער דאָס באַווַארנט דורך לייגן די תבואה בסמיכות צו דער שדה וואו עס האָט געווַאקסן — „מפני שכל ארץ וארץ מעמדת פירותי״ („מעמדת״ דא — מיינט מקיימת[9]): און לויט צווייטן מ״ד האָט ער דאָס באַווַארנט דורך „נתן בהם עפר וקטמיות (וואָס זיינען) דברים שהן מעמידין פירות״.

[און ווי מפרשים[10] זיינען מבאר, אַז ר׳ נחמי׳ לערנט דאָס אַפ פון די ווערטער „שדה . . נתן״ — אַז „נתן״ אויך (עפעס) פון דעם „שדה . . אשר סביבותי״ (ד. ה. עפר וקטמיות)].

---

1) פרשתנו מא, מח.

2) ראה גם דבק טוב לפרש״י כאן.

3) באר מים חיים (לאחי המהר״ל) לפרש״י. וראה גם מלאכת הקודש (לפרש״י) כאן.

4) יפה תואר (השלם) לב״ר שבהערה הבאה (הובא גם בנזר הקודש השלם שם). מלאכת הקודש לפרש״י כאן.

5) ב״ר פ״צ, ה.

6) להעיר אשר טברי׳ וצפורי — הפכים (ראה גם מת״כ לב״ר שם): טברי׳ עמוקה ביותר וציפורי בהר ובראשו (שבת קיח, ב וברש״י שם. פס״ר פ״ח). — וראה ביכורים פ״א מ״ג, יו״ד.

7) ראה רש״י, מתנות כהונה ויפ״ת (השלם) לב״ר שם. רד״ל שם.

8) כ״ה להמפרשים שנסמנו לקמן הערה 10. זוראה לקמן סעיף ב. — וביפ״ת (השלם) מפרש (במדרש) דמ״ש ר״נ „נתן בהם עפר כו״ אינו פירוש הכתוב כ״א רק עצת יוסף לקיים התבואה, אבל פי׳ הכתוב „אוכל שדה העיר גו״ הוא — שגם „אוכל שדה כל עיר שסביבות ארץ מצרים נתן בתוך ארץ מצרים״.

9) מת״כ שם. וראה רד״ל שם שמציין לקה״ר פ״ה (א, ד) והארץ לעולם עומדת (ומת״כ שם).

10) פי׳ מהרז״ו לב״ר שם. וראה גם נחלת יעקב לפרש״י כאן. — ובעוד מפרשים (נזר הקודש (השלם) ורד״ל לב״ר שם. משכיל לדוד ומלאכת הקודש לפרש״י כאן) שנלמד מהתיבות „אשר סביבותי״ (ע״ש).

ב. רש"י בפירושו על התורה, שטעלט זיך אויף די ווערטער „אוכל שדה העיר אשר סביבותי' נתן בתוכה" און איז מפרש: „שכל ארץ וארץ מעמדת פירותי' ונותנין בתבואה מעפר המקום ומעמיד את התבואה מלירקב".

בפשטות — קומט רש"י באַווּאַרענען שאלה הנ"ל „למאי נפק"מ" 1) האָט מען עס געטאָן — און 2) אויב כנ"ל פאַר־שפּאַרן טרחא — צוליב וואָס דער־ציילט דאָס תורה —

אַבער רש"י זאָגט ביידע ענינים בהמשך אחד (מיט א ו"ו החיבור — „שכל ארץ כו' ונותנין כו'" און זאָגט ניט „ד"א" וכיו"ב) איז מובן, אַז לויט רש"י מיינט דער פסוק ביידע באַווּאַרענישן צוזאַמען[11] — כדי צו „מעמיד" זיין די תבואה האָט יוסף געהאָלטן די תבואה (בסביבותי' דוקא) בסמיכות צו דער שדה וואו זי איז געווּאקסן און ער האָט אויך אַריינגעטאָן אין דער תבואה „מעפר המקום".

רש"י איז מצרף צוויי דיעות מחו־לקות אין איין און דעם זעלבן פירוש?!

עס זיינען פאַראַן מפרשים[12] וואָס זאָגן, אַז ר' נחמי' איז — לויט פרש"י (ניט מחולק מיטן תנא קמא, נאָר ער איז) מוסיף אויף דער ערשטער דיעה: כדי צו באַווּאַרענען אַז די תבואה זאָל ניט פאַר־פוילט ווערן פאַדערן זיך ביידע זאָכן — אַזוי נעמט אַן רש"י בפירושו.

עס בלייבט אַבער ניט גלאַטיק: פרש"י על התורה איז דאָך פשוטו של מקרא [ובפרט בנדו"ד, וואו רש"י זאָגט ניט אויף דעם פירוש „רבותינו דרשו" (וכיו"ב), און איז ניט מציין אַז דער פירוש איז פון בראשית רבה] — וואָס איז דער הכרח אין פשוטו של מקרא אַז יוסף האָט געטאָן צוויי זאָכן צו פאַר־היטן די תבואה פון רקבון[13]?

מפרשים זאָגן[14], אַז ביידע זאָכן זיינען מרומז אין לשון הפסוק: פון „אוכל שדה העיר . . נתן" וויים מען, אַז ער האָט דעם אוכל אַריינגעגעבן אין דער עיר: און פון לשון „שדה . . נתן בתוכה" איז יש לדייק (כנ"ל) אַז מ'האָט אויך דעם (עפר ה)שדה אַריינגעגעבן אין דער תבואה.

אַבער צ"ע צו זאָגן אַזאַ פירוש אין דרך הפשט: אין פסוק שטייט דאָך איין מאָל „נתן". איז עס דאָך היפך פשש"מ צו טייטשן אַז דאָס מיינט[15] צוויי פאַר־שידענע נתינות אין באַזונדערע ערטער: נתינת התבואה בעיר, און נתינת העפר בתבואה[16]!

---

11) בצידה לדרך כאן „ואל תתמה איך פרש"י ב' פירושים דתרי תנאי ולא כתב ד"א כי זה מנהגו" (וראה דברי דוד להט"ז כאן). וכבר תמה עליו בבאר יצחק לפרש"י כאן.

ומ"ש בדבק טוב כאן „ונסתפק בעיני הגאון איזה טעם הוא אליבא דהלכתא והביאו שניהם" — לכאורה דוחק גדול הוא.

12) יפ"ת (השלם) לב"ר שם (הובא גם בנזה"ק שם). באר יצחק לפרש"י כאן. וראה מלאכת הקודש (באו"א קצת).

13) באר יצחק „ולא אמר (רש"י) כן מכח דיוק הכתוב רק מכח הידיעה". וצע"ג לפרש כן בפרש"י עה"ת שענינו פשש"מ, כבפנים.

14) משכיל לדוד (ובמלאכת הקודש באו"א קצת) לפרש"י כאן. וראה שאר מפרשים שבהערה 10.

15) כלשון המשכיל לדוד: ונתן בתוכה דכתיב בקרא אתרווייהו קאי.

16) ובכלל צ"ע איך אפשר לפרש „נתן בתוכה" על נתינת העפר בתבואה — והרי בפסוק נאמר „אוכל" (ולא „תבואה") וא"כ הול"ל „בתוכו". וראה לקמן בפנים.

---

*) להעיר מלבוש האורה ומלאכת הקודש כאן בפי' „נתן בתוכה" (בשדה). ע"ש.

לכאורה קען מען ענטפערן, אז רש"י מיינט ניט צו זאגן אז „נתן בתוכה" מיינט א צווייטע נתינה — נתינת העפר בהתבואה, נאר דער טייטש פון „אוכל שדה" איז: יוסף האט דעם „אוכל" צוזאמען מיט „שדה" (— דעם עפר השדה) אריינגעגעבן „בתוכה", אין דעם עיר (ובמילא ווייס מען אז ער האט אריינגעגעבן אין דער תבואה מעפר המקום).

עס בלייבט אבער ניט גלאטיק: וואס איז דער הכרח בפשוטו[17] של מקרא אז (אויך) דער אריינגעבן דעם אוכל בעיר שסביבות' איז געווען צוליב מעמיד זיין די תבואה[18]?

ג. וועט מען דאס פארשטיין בהקדים כמה דיוקים אין לשון רש"י (כולל — שינויים פון לשון המדרש):

א) ביים ערשטן ענין זאגט רש"י (ווי אין מדרש) „מעמדת פירותי", אבער דערנאך ביים צווייטן ענין איז רש"י מוסיף דעם ווארט „(ומעמיד..) מלירקב". ולכאורה, איפכא מסתברא: אויב רש"י דארף קלאר מאכן דעם פירוש פון „מעמיד" (אז דאס מיינט „מלירקב") — האט ער געדארפט גלייך ביים ערשטן מאל זאגן דעם ביאור.

ב) אין מדרש שטייט „נתן בהם עפר וקטמיות דברים שהן מעמידין פירות", אבער רש"י זאגט „מעפר המקום" — ד. ה. עס איז ניט געגוג סתם עפר (אדער „קטמיות")[19], נאר עס מוז זיין אן „עפר" פון דעם ארט וואו די תבואה איז געוואקסן.

ג) רש"י הויבט אן „שכל ארץ כו' מעמדת פירותי", אבער דערנאך איז ער משנה און זאגט „ומעמיד את התבואה" (ניט — „הפירות"). נאך מער: אין מדרש שטייט טאקע אויך בדברי ר' נחמי' „מעמידין פירות".

ד. וי"ל הביאור אין דעם, אז מיט די דיוקי ושינויי לשונות מאכט רש"י קלאר זיין כוונה (וועלכע איז אנדערש מכוונת המדרש)

— און ווי גערעדט כמה פעמים[20], אז אפילו אין די ערטער וואו עס זעט אויס אז רש"י האט ניט מחדש געווען א פירוש — נאר איז בלויז מעתיק פירוש (לשון) חז"ל, איז וויבאלד אז רש"י קומט מפרש זיין די פסוקים צו א לומד לויט פשוטו של מקרא (בן חמש למקרא), דארף אויך לשון רש"י געטייטשט ווערן לויט פשטות המשמעות פון זיינע ווערטער (ווי זיי ווערן פארשטאנען פון א בן חמש למקרא), אע"פ אז אין מדרש ווערט מיט דעם לשון געמיינט אנדערש;

ועד"ז בעניננו: אע"פ אז לשון רש"י איז ענלעך צו לשון המדרש, איז אבער רש"י'ס כוונה ווי דער פירוש הפשוט פון זיינע ווערטער — דהיינו:

„שכל ארץ וארץ מעמדת פירותי" — „מעמדת" כפירושה הפשוט[21] (ווי לשון

---

17) ובפרט אשר בשכל פשוט אין שייכות ביניהם — כדלקמן בהערה 28.

18) ואף שנתינת האוכל בעיר הסמוכה (דוקא) היא מילתא דפשיטא ולמאי נפקא"מ להודיע זה (כנ"ל בתחילת השיחה) — הרי באם נתינה זו היתה כדי להעמיד התבואה, וא"כ הוצרכו לשתי נתינות שונות להעמיד התבואה — דוחק גדול לומר שהפסוק ירמז שתיהן יחד ב„נתן" א'.

19) וכפשטות לשון הגמרא (שבת לא, סע"א — הובא ביפ"ת השלם ורד"ל לב"ר שם) „מערב אדם קב חומטון בכור של תבואה".

20) ראה לקו"ש ח"כ ע' 156 הערה *18. שם ע' 199. ועוד.

21) כי אם כוונת רש"י היא „מקיימת" — הו"ל לפרש זה, ובמכש"כ מזה שמפרשי המדרש הוצרכו לפרש זה (ראה בהמצוין בהערה 9).

רש"י בפרשה שלפני זו[22] „להעמיד ממנו בנים"): יעדער לאַנד שטעלט אויף, מאַכט וואַקסן אירע (ספעציעלע) פירות. ד. ה. אַז איין לאַנד איז צוגעפאַסט פאַרן געווואוקס פון די און די פירות, און אַן אַנדער לאַנד — פאַר אַנדערע פירות. ע"ד ווי מ'האַט שוין פריער געלערנט[23] אַז מצרים איז אַ לאַנד וואס איז „מגדל פשתן",

— און נאַכמער: אין איין ארץ קען זיין פערשידענע ארצות, ע"ד „בארץ מצרים בארץ גושן"[24] — איז יעדערע פון זיי „מעמדת פירותי", ווי רש"י האַט שוין געבראַכט פריער בפירושו[25].

למאי נפק"מ? — איז רש"י ממשיך: „ונותנין בתבואה מעפר המקום ומעמיד את התבואה מלירקב": וויבאַלד אַז יעדער לאַנד גיט אַרויס אירע ספע־ציעלע פירות, איז פאַרשטאַנדיק, אַז די ערד פון יעדן לאַנד האַט באַשטימטע תכונות וועלכע זיינען צוגעפאַסט[26] צו אירע פירות, און דערפאַר איז דער „עפר המקום (ו)מעמיד את התבואה מלירקב", אַז די תבואה וועלכע פאַרהיט פון רקבון דורך אַריינגעבן אין איר „עפר" דוקא פונעם אַרט וואו זי וואַקסט.

עס איז אַבער פאַרשטאַנדיק בפשטות — אַז אויב ער האַט אַריינגעמישט מעפר המקום וועלכער איז שולל רקבון — איז קיין נפק"מ ניט אין וועלכער עיר די תבואה וועט זיין[27].

ה. עפ"ז פאַלט אַפ בדרך ממילא די שאלה הנ"ל (סעיף ב) — וואו שטייען אין פסוק צווי פעולות — ווייל לויט רש"י האַט יוסף געטאַן בלויז איין זאַך צו באַוואַרענען רקבון התבואה: „ונותנין בתבואה מעפר המקום"[28] (און אין דעם באַשטייט דער חידוש פון „אוכל שדה העיר אשר סביבותי' נתן בתוכה" — אַז דער „נתן בתוכה" איז געווען מיט „שדה . . אשר סביבותי'", מעפר המקום (כנ"ל סוס"ב)) —

משא"כ „שכל ארץ וארץ מעמדת פירותי" האַט קיין שייכות ניט צו „מעמיד . . מלירקב", דאַ בפרש"י — זיינען זיי בלויז אַ הקדמה[29] צום ביאור פאַרוואַס דער „עפר המקום" איז „מעמיד את התבואה מלירקב".

און רש"י דאַרף ניט באַוואַרענען פאַרוואַס מען האַט געגעבן די תבואה בעיר סביבותי' — ווייל[30] ס'איז מפורש בכתוב (לויט פרש"י): ותעש הארץ כתר־גומו (וכנשו דיירי ארעא) ויקבץ גו' ויתן אוכל בערים — איז פאַרשטאַנדיק בפשטות אַז דיירי ארעא האַבן עס אַריינגעגעבן בסביבותי', בעירם.

אַבער לאידך, איז דאַס ניט ווי ס'איז משמע פון פשטות לשון ר' נחמי' אַז עפר בכלל איז אַ דבר המעמיד פירות (כנ"ל ס"ג), נאָר דער דיוק דאַ איז —

22) וישב לח, יד. שם, כו. לט, א. ובכ"מ.

23) פרש"י בראשית ב, יא.

24) ויגש מז, כז ובפרש"י שם. ולפני זה — מז, וא"ו.

25) וישלח לו, כ.

26) ראה גם לבוש האורה לפרש"י כאן (אלא שגורס ומפרש בפרש"י באו"א).

27) להעיר מהראב"ע (מא, לה) שכל ערי מצרים (ומובן ממנו שבפרט עיר מצרים שהיא על שפת היאור) גרמו רקבון.

28) והטעם שנקט רש"י פירוש זה דוקא (ולא כדיעה הא' בב"ר שם) — כי בפשטות אין שייכות דעיר שבה התבואה לשלילת רקבון. ועוד — דוקא לפ"ז מובנת אריכות לשון הפסוק, כנ"ל סעיף א (ובהנסמן בהערה 10).

29) וכמודגש ג"כ בזה שהשמיט רש"י תיבת „מפני" שבמדרש שם („מפני שכל ארץ כו'"), וכן תחילת לשון המדרש „נתן מה שבתחום כו'" (אלא שבזה אפ"ל שלא הוצרך רש"י לכתוב זה כי מפורש הוא בכתוב).

30) נוסף על הנ"ל בתחילת השיחה.

„מעפר המקום", פון דעם מקום וואו די תבואה איז געוואקסן (און דער טעם הדבר איז, כנ"ל, ווייל „כל ארץ וארץ מעמדת פירותי" — שלה דוקא).

און דערמיט איז אויך מוסבר בפשטות דער שינוי לשון אין רש"י: ער הויבט אן „כל ארץ כו' פירותי" און איז דערנאך ממשיך „ונותנין בתבואה . . מעמיד את התבואה" — ווייל פריער איז כוונת רש"י צו זאגן א כלל, אן ענין כללי בנוגע צו אלע מיני פירות, אז יעדער לאנד („כל ארץ וארץ"[31]) גיט ארויס „פירותי" (און דערפאר נוצט רש"י דעם לשון „פירות" — כל מיני פרי הארץ — ניט נאר תבואה): משא"כ דערנאך, וואו רש"י איז מפרש און רעדט בפרטיות וועגן דעם ענין וועגן וועלכן דער פסוק רעדט דא (די נתינה וואס איז „מעמיד . . מלירקב"), איז ער מפרש דעם „אוכל" פון פסוק — תבואה[32].

ו. **א הוראה בעבודת כל אחד ואחד — פון דעם פירוש רש"י:**

די פירות, די „תבואה" פון אן אידן איז תורה[33] וואס ער לערנט. בשעת א איד זאמלט אן א סך תבואה — א ריבוי אין תורה (ומצותי') — דאך ער וויסן זיין אז כדי די תורה זאל ביי אים בלייבן, איז דא אן איין און אייניציקע עצה — „ונותנין בתבואה מעפר המקום": מען דאך אריינגעבן אין דעם לימוד התורה דעם ענין פון עפר, דעם ביטול פון „ונפשי[34] כעפר לכל תהי", און דוקא דורך דעם ווערט דער „פתח[34] לבי בתורתך".

רש"י איז מוסיף א הוראה עקרית — אז דאס דארף זיין „מעפר המקום", פון דעם זעלבן ארט וואו די תבואה איז גע־וואקסן: בנוגע אומות העולם, גוי־עש־קייט, אסקופה הנדרסת[35] לכל דבר, יצר הרע — איז אדרבא — דארף זיין כהתחלת השו"ע: הוי עז כנמר וגבור כארי.

א איד קען טראכטן: אמת טאקע אז בכדי עס זאל זיין דער „פתח לבי בתורתך", צו ווערן א כלי אויף תורה, מוז ביי אים זיין דער ענין הביטול, אז זיין „נפש" זאל זיין כעפר, ובמילא איז ער עס מקיים און מאכט זיך „כעפר", אבער וואו איז זיין „עפר" און ביטול — ערגעץ אנדערש, ניט בנוגע זיין תורה:

אז עס קומט צו „זיין תורה" — מאנט ער פאר זיך כבוד התורה — ווען ער קומט אריין אין א מסיבה מאנט ער אז אלע דארפ'ן זיך אויפשטעלן פאר אים, ביי קריאת התורה מאנט ער די חשוב'סטע עלי' וכו'.

אי מען דארף האבן ביטול, עפר — טוט ער עס אבער ניט „מעפר המקום (דתורה)": תורה זאגט: ואהבת לרעך כמוך[36], מ"ע של תורה על כל חכם וחכם מישראל ללמד את כל התלמידים אעפ"י שאינן יוצאי יריכו[37], תורה זאגט: דו

---

31) עפ"ז יומתק (יותר) ג'כ השינוי בלשון רש"י — „כל ארץ וארץ כו' (ואח"כ) מעפר המקום" — דלכאורה הו"ל לנקוט בב' המקומות אותה הלשון („ארץ . . מעפר הארץ" או „כל מקום ומקום . . מעפר המקום"). — וראה רש"י וישלח שם „קנה".

32) ראה רש"י לקמן (מא, נה) „שהרקיבה תבואתם" (ובפסוקים לפנ"ז „לחם . . ללחם").

33) ראה סנהדרין מב, א ובתוד"ה ורב תבואות שם.

34) נוסח אלקי נצור (ברכות יז, א) בסיום שמו"ע. וראה גם שבת שם: אי יראת ה' כו' משל כו' עירבת לי בהן קב חומטון כו'.

35) ל' הש"ס — עירובין צח, א (ע"י „רגל הרבים כו' איכא בזיון" — רש"י שם).

36) ראה תניא פל"ב. וראה קונט' אהבת ישראל (ברוקלין, תשל"ז. ועוד).

37) הל' ת"ת לאדה"ז פ"א ס"ח.

מוזט זיין א מרביץ תורה בנשמתו, בגופו, בממונו — טענה"ט ער ונפשי כעפר: מה אני ומי אני, ער איז ניט געווג שטארק ברוחניות צו ארויסגיין זיך עוסק זיין אין הרבצת התורה, ער איז דאך „כעפר", איז די דרויסנדיקע סביבה קען אויף אים האבן א ניט גוטע השפעה, מוז ער דעריבער בלייבן איינגעשלאסן אין זיינע אייגענע ד' אמות ודוקא מצומצמות — אפילו טפח מחוץ לזה, אייגענע משפחה, אידן בשכונתו, בעירו וכו' — לא.

אויף דעם איז דא די הוראה פון פירוש רש"י, אז דער „עפר" דארף זיין פון דעם זעלבן „מקום" וענין גופא וועלכן מען וויל אפהיטן און אויסהיטן — עס איז ניט געווג דער ביטול אין אנדערע ענינים נאר מען דארף זיך האלטן „כעפר" אין דעם ענין התורה גופא.

ז. תורה איז חכמתו של הקב"ה, וואס איז אינגאנצן העכער פון שכל פון א נברא. און דעריבער[38], כדי אז תורתו של הקב"ה זאל ביי א נברא נקלט ווערן כדבעי, מוז זיין ברכו בתורה תחלה[39] — וועז ער לערנט תורה באוואונט ער תחלה אז ער זאל וויסן כדרוש וועגן נותן התורה, ער באוואונט אז די תורה פועל'ט בא עם יראת הוי' נותן התורה (ואהבתו) נאכמער פון פריער.

און נאכמער: וויבאלד אז תורה איז חכמתו של הקב"ה איז פארשטאנדיק, אז אויף צו קענען האלטן און אויפהאלטן אין זיך תורתו של הקב"ה, איז ניט געווג דער הרגש פון „ונפשי כעפר לכל תהי" שקודם הלימוד ובעת הלימוד, נאר עס דארף זיין „ונותנין בתבואה מעפר המקום": אויך אין דער שוין „צוזאמענגעקליבענער" געלערנטער תורה מוז זיין דער ענין הביטול — מען דארף שטענדיק געדענקען אז דאס איז „נתן לנו את תורתו", און אז „נותן התורה" איז לשון הווה — בשעת ער לערנט א וואכט, ו„אפילו אות אחת", בתורה איז הקב"ה קורא ושונה כנגדו[40] — און תורה מאנט פון עם[41] ער זאל זיין בשעת מעשה „באימה וביראה וברתת ובזיעה" — איז ווי איז מעגליך בא א נארמאלן מענשען אז ער זאל דאס לערנען ע"מ לקנתר, אדער ע"מ להתכבד בקלון חברו[42], אדער אפילו להתכבד סתם.

ואפילו הגדול באמת בתורה — געדיינקט ער דאך זיכער, זכרון כדבעי אז וויפל מען פארשטייט און מ'וויים איז חכמת התורה איז — ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים[43], און נאכמער: ארוכה — שלא בערך — זי איז חכמתו של הקב"ה, ואהי' אצלו גו' שעשועים גו'[44].

און דעמאלט האט זיין תורה א קיום ער איז „מעמיד את התבואה מלירקב" ח"ו.

ח. נאר א הוראה כללית — פון כללות פירוש רש"י:

דאס וואס יוסף האט מפרנס געווען כל הארץ[45] בשנות הרעב קומט צו לערנען, אז בשעת עס הערשט אין

38) ראה בארוכה בכ"ז — לקו"ש חט"ז ע' 326 ואילך. ושו"נ.

39) נדרים פא, א. ב"מ פה, ע"ב. וראה ב"ח לטאו"ח סמ"ז (ד"ה ומ"ש דאמר) ע"ש היטב.

40) תדא"ר רפי"ח. יל"ש איכה רמז תתרלד.

41) ברכות כב, א.

42) ראה ברכות כח, ב: בכניסתו מהו אומר כו' ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חברי . . ולא יכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם.

43) איוב יא, ט.

44) משלי ח, ל. וראה תניא קו"א ד"ה דוד זמירות (קסא, א).

45) פרשתנו מא, נז.

וועלט אַ מצב פון הונגער ברוחניות, אַ מצב פון עם הארצות וכו', ליגט אויף יעדן אידן (וואָס יעדער איד וועלט אַנגערופן „יוסף"[46] ברוחניות) דער חיוב צו שפייזן כל העולם כולו, אפילו חוצה, מיט מזון רוחני.

דערביי לערנט רש"י, אַז מען דאַרף ניט נאָר באַזאָרגן אידן מיט רוחניות־דיקער שפייז, נאָר נאָכמער — מען דאַרף אַנזאַמלען ביי זיך אַ ריבוי אוכל כדי צו קענען באַזאָרגן יעדן אידן וואָס ער וועט זיך דערוויסן בעתיד אַז ער דאַרף דערצו אַנקומען — און נאָכמער:

מען דאַרף זוכן עצות ווי צו באַוואָרענען אַז דער מזון רוחני וואָס מען גרייט אַן און מען גיט אַ צוויטן אידן זאָל זיין אַ דבר של קיימא — „מעמיד את התבואה מלירקב". אַז דאָס וועט ביים מקבל בלייבן און פועל זיין ביז כל משך ימי חייו, אַ פעולה נמשכת ביז אויך בבניו וכו' — תורה ווי זי איז מיט אַ ברכה תחלה, נותן התורה לשון הווה.

(משיחת ש"פ מקץ תשמ"ג)

---

46) תהלים פ, ב וברש"י ומצו"ד שם. וראה לקמן ע' 252 ואילך.